

A Common word.

A. *A Common Word*

In oktober 2007 namen 138 vooraanstaande moslims een opmerkelijk initiatief. Onder auspiciën van het Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought in Jordaniëⁱ stuurden zij een open brief naar christelijke leidersⁱⁱ wereldwijd onder de titel 'A Common Word' (een woord dat wij gemeen hebben). De brief bevat een uitnodiging om te komen tot meer toenadering tussen christenen en moslims en zo de wereldvrede te dienen. Aangezien moslims en christenen samen meer dan de helft van de wereldbevolking uitmaken, is wereldvrede onmogelijk zonder vrede en gerechtigheid tussen deze twee religies.

De eerste ondertekenaars van de brief kwamen uit alle belangrijke stromingen binnen de islam. Het waren autoriteiten en geleerden van alle belangrijke denominaties en stromingen binnen de islam, groot Mufti's, hoge functionarissen en rechtsgeleerden, verantwoordelijk voor de islamitische jurisprudentie (Fiqh) en de toepassing van de islamitische wet (de Shari'a). Veelbetekenend zijn de handtekeningen van zowel de president als de decaan van het meest toonaangevende instituut binnen de hoofdstroming van de islam (de sunnitische islam), de Al Azahar universiteit in Cairo. Op 1 januari 2009 hadden bijna 300 moslims de open brief getekend.ⁱⁱⁱ

In de open brief wordt gesteld, dat er al een gemeenschappelijke basis voor vrede tussen moslims en christenen bestaat. In beide religies staan, aldus *A Common Word*, het liefhebben van God en van de naaste immers centraal. Er worden voor deze bewering verschillende teksten aangehaald uit zowel de Bijbel (Mark. 12:29-31) als de Koran (Sura 112:1-2; 73:8). Bovendien wordt verwezen naar een traditioneel verhaal (hadith) over Mohammed, die gezegd zou hebben: 'Geen van jullie heeft geloof, tot je voor je naaste verlangt, wat je voor jezelf verlangt' ("None of you has faith until you love for your neighbour what you love for yourself.")

De titel van de brief, *A Common Word*, houdt verband met een vers uit de Koran (3:64), waar (in de vertaling van Kramers) gezegd wordt: 'Zeg: O lieden van de Schrift komt tot een woord dat gelijk is tussen ons en u dat wij geen ander dienen dan God en dat wij Hem niets tot genoot geven en dat wij niet elkander tot Heren maken buiten God. Indien zij zich dan afwenden zegt dan: Getuigt dat wij overgegevenen [d.i. moslims] zijn.

De oproep is opmerkelijk. Tot nu toe zijn er vanuit de islam weinig initiatieven ontplooid op basis van een verklaarde gemeenschappelijkheid en veronderstelde gelijkheid. De traditionele en gangbare islamitische interpretatie van de Shari'a (de islamitische wet) is dat christenen als de mensen van het boek in een islamitische maatschappij een – weliswaar beschermde – maar niettemin secundaire (en vaak ook tweederangs) positie innemen ten opzichte van moslims (als dhimmis). Moslims en christenen hebben in een islamitische samenleving verschillende rechten en plichten. Dit initiatief lijkt van een dergelijke visie op christenen af te wijken.

B. *Reacties van christenen op A Common Word.*

Het centrum voor geloof en cultuur (The Center for Faith and Culture) van de Yale Divinity School^{iv}, reageerde zeer positief op de open brief. In december 2007 verscheen er in de New York Times een paginagrote advertentie onder de titel 'Loving God and Neighbor Together' ('Samen God en de naaste liefhebben'). Het was bedoeld als christelijke acceptatie van de islamitische uitnodiging. In het stuk wordt spijt betuigt voor christelijke liefdeloosheid uit het verleden (zoals de kruistochten) en benadrukt het verlangen naar wegen om bruggen te

bouwen tussen de beide gemeenschappen. De advertentie in de NY Times werd ondertekend door ongeveer 130 christelijke leiders, onder wie vele prominente Evangelicalen.^v Op dit moment hebben ongeveer 350 christelijke leiders en geleerden steun betuigd aan de Yale verklaring.^{vi}

Niet iedereen was echter even positief over deze reactie van het Yale centrum voor geloof en cultuur. De bekende Evangelical John Piper was teleurgesteld, dat de reactie van Yale niet duidelijker was over de essentie van het Christelijk geloof. Hij zegt niet, dat christenen de uitnodiging om bruggen te bouwen moeten afwijzen, maar hij benadrukt dat het nodig is heel duidelijk te verwoorden dat Gods liefde op unieke en ultieme wijze gestalte heeft gekregen in Zijn Zoon Jezus Christus.^{vii}

Een andere kritische reactie op de brief van Yale komt van de islamoloog Mark Durie. Hij is terughoudend ten opzichte van *A Common Word*. Hij benadrukt dat de gemeenschappelijke basis voor wereldvrede, die in de brief wordt genoemd, zeer sterk islamitische wordt ingevuld, namelijk vanuit het grondbesef van Tawhiid. Durie meent dat er daarom geen enkele ruimte is om dit grondbesef ook nog op christelijke, d.i Trinitarische wijze, in te vullen. Daarmee vervalt voor hem de gemeenschappelijkheid van de basis. Daarbij komt volgens Durie dat het vers uit de Koran, waaraan de titel is ontleend, in het verleden juist was bedoeld om christenen uit te nodigen tot een islamitische verstaan van God te komen. Samen met de andere citaten uit de Koran en de traditie, maakten deze verzen vaak deel uit van een anti-Christelijke polemieek. Durie concludeert dan ook, dat de brief niets anders is dan een uitnodiging aan christelijke leiders om de islam te omarmen.^{viii} Op vergelijkbare wijze heeft het Barnabas Fonds zich uitgelaten.^{ix}

De reacties uit christelijke hoek variëren van positief tot zeer kritisch.^x Sommigen, zoals Colin Chapman (islamoloog), Rick Love (voormalig directeur van Frontiers), Dudley Woodberry (islamoloog Fuller School of Mission)^{xi} en Paus Benedictus II moedigen de christelijke gemeenschap aan het initiatief van *A Common Word* te omarmen. Verschillende reacties uit meer rechts conservatieve hoek bestempelen *A Common Word* als een misleiding van de boze. De reacties uit het Midden Oosten, zoals van Bisschop Mor Eustathius Matta Roham, Aartsbisschop van de Syrisch Orthodoxe Kerk van Antiochie, Arabische Orthodoxe Patriarchen, ZH Aram I, voormalig voorzitter van de Wereldraad van kerken en Catholicos van de Armeens Orthodoxe Kerk van Celicia en van de bisschoppen anderen, zijn gematigd positief. Enerzijds juicht men het initiatief toe waar het gaat om de intentie te komen tot vrede en daarmee christenen een gelijkwaardige positie te geven naast moslims. Anderzijds wordt ook erkend, dat het christendom en de islam niet identiek zijn en dat de situatie van christenen in de geschiedenis niet altijd eenvoudig is geweest. Met name de reactie van de World Evangelical Alliance is op dit punt heel duidelijk. De WEA is van harte bereid te streven naar vrede en gerechtigheid tussen de religies, maar erkent tegelijkertijd, dat er wezenlijke verschillen bestaan tussen moslims en christenen en dat evangelische christenen nooit hun geloof in Jezus Christus als de enige en goddelijke verlosser kunnen opgeven.^{xii}

C. Follow up

In Nederland is er een bijeenkomst georganiseerd door de Raad van Kerken, waarop overwegend christenen afkwamen. De in de zomer van 2008 door de Universiteit van Yale georganiseerde ontmoeting tussen belangrijke moslims en christenen had meer impact. Het was een deels besloten en deels voor iedereen toegankelijke ontmoeting, waarbij ook de meest cruciale concerns van beide kanten op tafel konden komen. De belangrijkste lezingen en verklaringen zullen in het voorjaar van 2009 in boekvorm verschijnen onder de titel *A Common Word: Muslims and Christians on Loving God and Neighbor*. De redacteur van de bundel is Miroslav Volf, de directeur van het Yale Centrum voor geloof en cultuur.

Mijn indruk is, dat de open brief in de niet-westerse islamitische wereld minder impact heeft gehad dan onder westerse christenen en moslims. Toch hebben ongeveer 460 islamitische instellingen en organisaties hun steun betuigd aan *A Common Word*.^{xiii}

D. Enkele overwegingen bij *A Common Word*.

De vraag is hoe christenen op de open brief van deze grote groep moslims moeten reageren. Is het waar, dat de oproep slechts een verkapte uitnodiging is om moslim te worden en daarmee geen serieuze oproep om samen te werken voor de wereldvrede? Zijn het mooie woorden zonder substantie? Of is er sprake van een koerswijziging van (een deel van) de islamitische gemeenschap? Of hebben christenen de aard van de islam in recente tijden verkeerd begrepen? Een paar overwegingen om *A Common Word* op de juiste waarde te schatten.

1. Om te beginnen is *A Common Word* niet geschreven om uit te propageren dat het christelijk geloof in wezen hetzelfde is als de islam. De verschillen tussen beide religies worden niet ontkend en de brief is niet in de eerste plaats geschreven als een religieus geschrift dat laat zien dat christendom en islam in wezen op hetzelfde neerkomen. De primaire intentie van de brief is het bevorderen van vrede en het bouwen van relaties tussen christenen en moslims. Het antwoord van Yale impliceert daarom ook niet, dat de schrijvers ervan de islamitische interpretatie van ‘het liefhebben van God en je naaste’ onvoorwaardelijk onderschrijven. De meest wezenlijke verschillen tussen islam en christendom worden eenvoudig niet aan de orde gesteld, niet omdat zij onbelangrijk zijn, maar omdat ze pas werkelijk ter sprake gebracht kunnen worden binnen het kader van een open relatie. Het primaire doel van de documenten (zowel *A Common Word*, als *the Yale respons*) is het vinden van een gemeenschappelijke basis (common ground) om samen te kunnen leven en werken om zo conflicten in de wereld te kunnen vermijden of beëindigen. Daarna kan er verder over de soms wezenlijke verschillen worden doorgepraat.
2. Het hoeft niet te verbazen, dat een uitnodiging door moslims zijn uitgangspunt heeft in een islamitisch verstaan van de werkelijkheid. Vanuit dat perspectief is de islam de laatste en ultieme religie, de vervulling en in zekere zin ook abrogatie van christendom en jodendom. Voor een moslim kan er slechts vrede bestaan onder de paraplu van islam. Echter, het ingaan op een uitnodiging om bruggen te bouwen en de erkenning van herkenning en gemeenschappelijkheid impliceert – in tegenstelling tot wat Mark Durie stelt – nog niet, dat je het islamitisch verstaan van de werkelijkheid hebt overgenomen. Het betekent niet, dat je al aan de overzijde van de brug staat. Een christen die het gesprek aangaat met een islamitisch verstaanskader, doet dat als iemand die overtuigt is van de uniciteit van Christus als de enige weg tot de Vader. De uitnodiging in *A Common Word* dwingt christenen echter wel om uiterst nauwkeurig te verwoorden waarom zij zich aan *deze* zijde van de brug bevinden en niet aan de overzijde.
3. De mensen achter *A Common Word* ontkennen noch verbergen dat dit stuk een missionair karakter draagt. Zij benadrukken echter dat zij hun geloof niet (met geweld) aan anderen willen opdringen.^{xiv} In de ontmoeting tussen christenen en moslims is het niet onbelangrijk bespreekbaar te maken hoe zich die visie laat verzoenen met sommige tradities in de islam, die een uitnodiging om moslim te worden beschouwen als de eerste stap tot het verspreiden van de heerschappij van islam, desnoods met geweld.

4. Sommige christenen hebben kritiek geuit op het antwoord van Yale omdat daarin aan moslims gevraagd wordt om vergeving voor onchristelijk gedrag in het verleden en vandaag, terwijl *A Common Word* dat niet doet voor vergelijkbaar gedrag aan islamitische zijde. Een dergelijke ongelijktijdigheid zou christenen echter niet vreemd moeten zijn. Is het niet de essentie van het Evangelie dat Christus zichzelf voor ons heeft gegeven, toen wij nog zondaren waren (Rom. 5:8). Hij vraagt ons zelfs onze vijanden lief te hebben, hen te zegenen die ons vervolgen en te bidden voor wie ons naar het leven staan. (Rom. 12:14; Mat. 5:44).
5. Het gedeelte uit de Koran, dat in *A Common Word* wordt geciteerd (3:64) is in het verleden vaak door moslims gebruikt om aan te tonen dat christenen schuldig zijn aan de grootste zonde, namelijk 'shirk', het toeschrijven van partners aan God. Het is op zijn minst opmerkelijk dat dit vers nu gebruikt wordt in een uitnodiging aan christenen om een gemeenschappelijke basis te vinden. Dat zal in gesprekken verduidelijkt moeten worden.

Het is overigens belangrijk te onderstrepen dat christenen, in tegenstelling tot wat veel moslims denken, geen partners aan God toeschrijven. Wanneer de Bijbel spreekt over God als Vader, Zoon en Heilige Geest is dat niet om Zijn drie-heid te onderstrepen, maar is dat slechts een andere wijze om te spreken over Gods eenheid. De Vader heeft niet twee andere goden (partners) naast zich. Christenen geloven net als moslims in één God, maar belijden dat zijn eenheid niet eenvoudig is, maar meervoudig. Christenen zullen in het gesprek dan ook moeten blijven benadrukken, dat de meeste moslims een verkeerd begrip hebben van de leer van de Triniteit. Dat dwingt christenen om ook zelf heel nauwkeurig te verstaan wat zij geloven, wanneer ze belijden dat God drie-enig is en waarom dit meer is dan een abstracte filosofie. Het is een wezenlijk aspect van de geloofservaring van christenen (of zou dat althans moeten zijn), dat God zich heeft geopenbaard als de drie-enige God, die hen daarom zeer nabij kan zijn.
6. Het is evident, dat ook Evangelische christenen hun eigen agenda hebben in de ontmoeting met moslims. Daarover hoeven zij niet geheimzinnig te doen. Zoals moslims ervan uitgaan, dat er alleen echter vrede kan zijn onder de paraplu van de islam, zo belijden christenen dat ware vrede alleen ontstaat waar mensen elkaar in Christus vinden.

Dat alles wordt overigens ook niet ontkend in de reactie van het Yale centrum voor geloof en cultuur, evenmin als de belijdenis dat God zich ten volle heeft geopenbaard in Christus en de ware betekenis van liefde dus in Hem zichtbaar wordt. Yale heeft primair als doel relaties te bouwen, waarbinnen dergelijke wezenlijke zaken ter sprake gebracht kunnen worden.
7. De uitnodiging van *A Common Word* biedt een startpunt voor relaties waarbinnen het mogelijk is het Evangelie te communiceren. Tevens biedt het ruimte om ook zorgen met betrekking tot de positie van de vervolgte kerk in de islamitische wereld aan de orde te stellen. Het is daarom van het hoogste belang dat ook Evangelische christenen waar mogelijk het initiatief aangrijpen om relaties met lokale moslims te bouwen. Dudley Woodberry, een vooraanstaand Evangelisch islamgeleerde, die jarenlang gewerkt heeft in Afghanistan en Saudi Arabië geeft verscheidene voorbeelden hoe positieve relaties met moslims de situatie van christenen in de islamitische wereld

daadwerkelijk hebben verbeterd.^{xv} Soortgelijke verhalen zijn ook bekend van andere werkers in de moslim wereld.

8. De uitnodiging in *A Common Word* vraagt van christenen respect en nederigheid. Het is waar dat soms een directe lijn getrokken kan worden van extremisme en geweld naar een aantal wezenlijke aspecten van de klassieke islam. Dat moet aan de orde gesteld worden; echter in alle nederigheid. Want hoewel het christendom claimt dat zijn stichter een geweldloos leven geleefd en gepropageerd heeft, is de werkelijkheid van de kerk daarmee vaak niet in overeenstemming geweest. Moslims zijn zich meestel zeer wel bewust van de massamoorden die door christenen zijn gepleegd, van de kruistochten tot recente gebeurtenissen in Srebreniça. Zelfs de strijd tegen terrorisme is per ongeluk door (de christen) Bush bestempeld als kruistocht en wordt door vele moslims gezien als een oorlog die meer tegen de islam is gericht dan tegen islamitisch terrorisme.

Ten slotte dwingt de uitnodiging van de moslim geleerden christenen te reflecteren op de betekenis van verscheidene Bijbel passages, die geweld tegen ongelovigen en zondaren lijken te rechtvaardigen. Hoe interpreteren zij deze passages in het licht van de komst van Christus en hoe kan dat naar moslims worden gecommuniceerd.

E. Conclusie

Hoe zouden (Evangelische) christenen op *A Common Word* moeten reageren? Colin Chapman wijst erop, dat *A Common Word* een uitnodiging is een uitvoeriger dialoog aan te gaan. Daarom zijn er volgens hem slechts drie opties. Christenen kunnen de uitnodiging óf negeren óf aannemen óf afwijzen. In de culturele context van de islam is het gepast een dergelijke uitnodiging te accepteren. “Als je in het verleden een moeilijke relatie hebt gehad met je burens en ze nodigen je onverwachts bij hen thuis uit, dan is cultureel het meest gepaste antwoord – in ieder geval in een islamitische context – dat je de uitnodiging aanvaardt en hen thuis opzoekt. Terwijl je met elkaar thee of koffie drinkt en wanneer je met elkaar een relatie opbouwt, kun je op het gepaste moment ter sprake brengen wat je dwars zit. Op het moment van de uitnodiging allerlei op zich legitieme en relevante bezwaren opwerpen tegen de precieze formulering van de uitnodiging – en daarmee in wezen de uitnodiging zelf negeren of afwijzen – zendt het verkeerde signaal naar de moslimwereld.”^{xvi}

Om deze reden is het mijn vaste overtuiging dat (Evangelische) christenen waar mogelijk deel moeten uitmaken van initiatieven die uit *A Common Word* voortkomen. Dat wil niet zeggen, dat we naïef moeten zijn over de mogelijke uitkomsten van dergelijke initiatieven. Er is voor christenen geen compromis mogelijk ten aanzien van de persoon en het werk van Jezus Christus als de enige weg tot de Vader. Dat zal een onoverkomelijke barrière blijken te zijn tussen moslims en christenen. Tegelijkertijd is dat geen reden om geen relaties op te bouwen, want juist daarbinnen is het mogelijk te communiceren wat het wezen is van de liefde voor God en de naast, namelijk de liefde van God voor ons. ‘Hierin is de liefde, niet dat wij God liefgehad hebben, maar dat Hij ons heeft liefgehad en zijn Zoon gezonden heeft als een verzoening voor onze zonden’ (1 Joh. 4:10). ‘Hierin is de liefde bij ons volmaakt geworden, dat wij vrijmoedigheid hebben op de dag des oordeels, want gelijk Hij is, zijn ook wij in deze wereld’ (1 Joh. 4:17). Daarom hebben wij lief, omdat Hij ons eerst heeft liefgehad (1 Joh. 4:19).

ⁱ Zie www.aalalbajt.org/en/index.html. Het Royal Aal al-Bayt Institute for Islamic Thought stelt zich ten doel de islam en de mensheid te dienen, door het bevorderen van de bewustwording van de islam en het islamitische denken, het rechtzetten van ongezone misvattingen over de islam, het benadrukken van de intellectuele bijdrage van de islam aan en impact op de menselijke beschaving, het verdiepen van de dialoog en het bevorderen van de samenwerking tussen de verschillende islamitische rechtsscholen. Het instituut wil daarbij gematigdheid en tolerantie bevorderen. Het stimuleert de ontmoeting van islamitische geleerden, zodat er uitwisseling kan plaatsvinden van ideeën en meningen, samenwerking kan ontstaan van onderzoekscentra en academische instituten en universiteiten.

ⁱⁱ www.acommonword.com/index.php?lang=en&page=church-leaders

ⁱⁱⁱ Zie voor de tekst van *A Common Word*, handtekeningen, reacties en ontwikkelingen de officiële website www.acommonword.org. *A Common Word* is het vervolg op de zogenaamde open brief aan de Paus, die op 13 oktober 2006 verscheen als reactie op de beruchte toespraak van Paus Benedictus XVI in Regensburg op 13 september 2006. Het Aal Al-Bayt Centrum claimt dat het voor het eerst in de recente geschiedenis was, dat moslim-geleerden van elke stroming binnen de islam unaniem een verklaring naar buiten brachten over de ware betekenis van islam.

^{iv} Zie www.yale.edu/faith.

^v Onder hen die getekend hebben zijn bijv. Rick Warren (auteur van *Doelgericht leven* en Senior Pastor van Saddleback Church in Los Angeles), Dudley Woodberry (Islamoloog aan de Fuller School of Missions), Richard Mouw (President van Fuller Theological Seminary), John Stott (Rector Emeritus van All Souls Church London), Rick Love (voormalige president van Frontiers, www.ricklove.net/commonword/commonword.htm), Leith Anderson (President van de National Association of Evangelicals), Lamin Sanneh, verscheidene evangelische christenen uit het Midden Oosten zoals Imad Shehadeh (President van het Jordan Evangelical Theological Seminary), Salim J. Munayer (Bethlehem Bible College), Martin Accad (islamoloog aan het Fuller Theological Seminary en directeur van het Institute for Middle East Studies in Libanon) en Elie Hadad (de President van het Arab Baptist Theological Seminary in Libanon).

^{vi} Zie www.yale.edu/faith/acw/acw.htm#unconfirmed

^{vii} Zie. www.desiringgod.org/Blog/1032_a_common_word_between_us/

^{viii} Vgl. <http://acommonword.blogspot.com/2008/02/notes-for-christians-on-understanding.html>.

^{ix} www.barnabasfund.org/news/archives/article.php?ID_news_items=342;
www.barnabasfund.org/news/archives/article.php?ID_news_items=381

^x Voor dit laatste zie bijv. <http://www.joelstrumpet.com/?p=944>;
<http://billsbible.blogspot.com/2007/12/response-to-responce-common-word.html>;
<http://media.podcastingmanager.com/92878-85618/Media/QNA%20A%20Common%20Word.mp3>

^{xi} www.christianitytoday.com/ct/2007/octoberweb-only/143-42.0.html

^{xii} Voor een complete lijst met reacties op *A Common Word* zie de officiële website www.acommonword.org.

^{xiii} www.acommonword.com/en/a-common-word/11-new-fruits-of-a-common-word/29-more-than-460-islamic-organizations-and-associations-declare-support-for-a-common-wordq.html

^{xiv} Zie www.acommonword.com/index.php?lang=en&page=faq, vraag en antwoord 25

^{xv} Zie www.christianitytoday.com/ct/2007/february/26.108.html

^{xvi} Zie C. Chapman, 'Why I signed the Yale response', [www.stfrancismagazine.info/ja/colinchapmansyaleresponse\(1\).pdf](http://www.stfrancismagazine.info/ja/colinchapmansyaleresponse(1).pdf)